

CONF. UNIV. DR. ROXANA MATEFI

**Sinteze și aplicații de drept civil.
Partea generală**

Ediția a 2-a, revizuită și adăugită

Editura
Stamangiu
2022

CAPITOLUL VIII. MODALITĂȚILE ACTULUI JURIDIC CIVIL

Noțiune

Constituie elemente ale actului juridic a căror înrâurire se manifestă asupra existenței sau executării acestuia. Sunt modalități ale actului juridic:

- termenul;
- condiția;
- sarcina.

I. TERMENUL

Definiție

Constituie un eveniment viitor și sigur în ceea ce privește realizarea sa, de care depinde executarea sau stingerea drepturilor civile și a obligațiilor corelative.

Clasificare

1. După modul cum sunt stabilite/după izvorul juridic

- termene convenționale (sunt stabilite prin voința părților);
- termene legale (sunt stabilite prin lege);
- termene judiciare (sunt stabilite de instanță).

2. După efectele lor

- termene suspensive (sunt acelea care amână scadența obligației până la împlinirea sa. *Exemplu:* Îți împrumut suma de 10.000 lei până la 25 decembrie 2016);

- termene extinctive (sunt cele care sting obligația la împlinirea lor. *Exemplu:* Îți voi plăti ratele lunare la bancă până la 15 ianuarie 2016).

3. După beneficiarul termenului

- termene stipulate în favoarea creditorului;
- termene stipulate în favoarea debitorului;
- termene stipulate în favoarea ambelor părți, debitor și creditor.

Potrivit art. 1413 C. civ., „termenul profită debitorului, afară de cazul când din lege, din voința părților sau din împrejurări rezultă că a fost stipulat în favoarea creditorului sau a ambelor părți. Cel ce are beneficiul exclusiv al termenului poate renunța oricând la acesta, fără consimțământul celeilalte părți”.

„Renunțarea la termen sau decăderea din beneficiul termenului face ca obligația să devină de îndată exigibilă” (art. 1418 C. civ.).

4. După cunoașterea sau nu a datei la care se împlinesc

- termene certe (sunt termenele care sunt stabilite cu exactitate sub aspectul împlinirii lor. *Exemplu:* 11 martie 2018, cu ocazia Crăciunului din anul 2015 etc.);
- termene incerte (sunt termene a căror dată de împlinire nu se cunoaște. *Exemplu:* la moartea unui anumit subiect de drept).

Efectele termenului

- executarea unei obligații afectate de modalitatea termenului nu poate fi cerută înainte de împlinirea acestuia;
- dacă o obligație a fost executată de bunăvoie și în cunoștință de cauză înainte de împlinirea termenului, nu se va putea cere restituirea prestației efectuate în aceste circumstanțe;
- prescripția dreptului la acțiune va curge de la momentul la care se împlinește termenul;
- titularului dreptului îi este permis să ia măsuri de conservare a dreptului său, chiar înainte de împlinirea acestuia.

Decăderea din beneficiul termenului

Potrivit dispozițiilor art. 1417 alin. (1) C. civ., decăderea debitorului din beneficiul termenului intervine în următoarele ipoteze:

- dacă se află în stare de insolabilitate sau, după caz, de insolvență declarată în condițiile legii;
- atunci când, cu intenție sau dintr-o culpă gravă, diminuează prin fapta sa garanțiile constituite în favoarea creditorului sau nu constituie garanțiile promise.

În acord cu dispozițiile alin. (3) ale aceluiași text de lege, „decăderea din beneficiul termenului poate fi cerută și atunci când, din culpa sa, debitorul ajunge în situația de a nu mai satisface o condiție considerată esențială de creditor la data încheierii contractului. În acest caz, este necesar să se fi stipulat expres caracterul esențial al condiției și posibilitatea sancțiunii decăderii, precum și să fi existat un interes legitim pentru creditor să considere condiția respectivă drept esențială”.

II. CONDIȚIA

Definiție

Reprezintă un eveniment viitor și incert în privința îndeplinirii sale, care afectează însăși existența dreptului civil și a obligației corelative. Conform art. 1399 C. civ., „este afectată de condiție obligația a cărei eficacitate sau desființare depinde de un eveniment viitor și nesigur”.

Clasificare

1. După efecte

- condiție suspensivă;
- condiție rezolutorie.

Condiția suspensivă este acea modalitate a actului juridic civil de îndeplinire a căreia depinde eficacitatea obligației (a se vedea art. 1400 C. civ.). *Exemplu:* Îți voi închiria apartamentul dacă îmi voi cumpăra unul nou.

Condiția rezolutorie este modalitatea actului juridic civil de realizarea căreia depinde desființarea obligației [a se vedea art. 1401 alin. (1) C. civ.]. *Exemplu:* Îți închiriez apartamentul cu condiția să nu te muți din localitate. Legiuitorul prezumă a fi rezolutorie condiția, ori de câte ori scadența obligațiilor principale precedă momentul la care condiția s-ar putea îndeplini [a se vedea art. 1401 alin. (2) C. civ.].

2. *După modul în care voința părților afectează realizarea sau ne-realizarea evenimentului*

- cazuală;
- mixtă;
- potestativă.

Condiția cazuală este condiția a cărei realizare depinde de hazard, independentă de voința părților (*de exemplu*, îți donez casa de vacanță dacă voi câștiga la loto).

Condiția mixtă este aceea a cărei realizare depinde atât de voința uneia dintre părțile contractante, cât și de voința unei persoane determinate (*de exemplu*, îți voi vinde automobilul dacă tatăl meu mi-l va dona pe al său).

Condiția potestativă este aceea care depinde de voința uneia dintre părți, aceasta clasificându-se la rândul ei în potestativă pură și potestativă simplă.

Condiția pur potestativă este cea care depinde numai de dorința uneia dintre părți, debitor sau creditor.

Obligația asumată sub o condiție suspensivă pur potestativă din partea debitorului (*de exemplu*, îți voi închiria apartamentul dacă voi dori) nu produce niciun efect, întrucât lipsește intenția debitorului de a se obliga.

Obligația sub condiție rezolutorie pur potestativă din partea debitorului, precum și cea sub condiție suspensivă sau rezolutorie pur potestativă din partea creditorului sunt valabile.

Condiția simplă potestativă este cea condiție care depinde, pe de o parte, de voința uneia dintre părți, iar, pe de altă parte, de o împrejurare exterioară sau de voința unei persoane nedeterminate (*de exemplu*, îți

donez imobilul în care locuiesc dacă voi primi slujba pentru care am candidat).

Condiția simplă potestativă este valabilă.

3. *În funcție de modul de formulare*

- condiție pozitivă;
- condiție negativă.

Condiția pozitivă are o formulare de tip afirmativ (*de exemplu*, îți împrumut 10.000 lei, dacă mă voi angaja).

Condiția negativă are o formulare de tip negativ (*de exemplu*, îți închiriez vila de la munte, dacă nu îți vei abandona studiile universitare).

4. *După posibilitatea realizării*

- condiție posibilă;
- condiție imposibilă.

Condiția posibilă este condiția potențial realizabilă.

Condiția imposibilă este aceea a cărei realizare nu este cu putință.

Condiția imposibilă va fi considerată ca nescrisă.

5. *După caracterul licit sau ilicit*

- condiție licită;
- condiție ilicită.

Condiția ilicită, spre deosebire de cea licită, este contrară normelor juridice.

Sanctiunea condiției ilicite este considerarea ei ca nescrisă.

Efecte

I. PENDENTE CONDITIOE (înainte de îndeplinirea condiției)

A. CONDITIA SUSPENSIVĂ

- actul juridic nu produce niciun efect;
- creditorul nu-i poate cere debitorului să-și execute obligația asumată;
- creditorul poate lua măsuri de conservare a dreptului său;

- creditorul își poate transmite dreptul său supus condiției suspensive;
- dacă debitorul își execută obligația, poate cere restituirea plății, întrucât nu datora executarea acesteia;
- prescripția extinctivă nu începe să curgă;
- compensația nu poate opera;
- efectul translativ de proprietate nu se produce.

B. CONDIȚIA REZOLUTORIE

- actul juridic își va produce toate efectele specifice, ca un act pur și simplu;
- debitorul are obligația de a-și executa îndatoririle asumate;
- creditorul poate pretinde debitorului executarea obligațiilor sale;
- creditorul poate transmite dreptul dobândit, însă acesta rămâne afectat de condiția rezolutorie.

II. EVENIENTE CONDITIOE (după îndeplinirea condiției)

A. CONDIȚIA SUSPENSIVĂ

1. Atunci când condiția s-a împlinit, actul juridic ia naștere *retroactiv* ca act pur și simplu. Potrivit art. 1407 alin. (1) C. civ., „condiția îndeplinită este prezumată a produce efecte retroactiv, din momentul încheierii contractului, dacă din voința părților, natura contractului ori dispozițiile legale nu rezultă contrariul”.

- dacă debitorul a făcut plata anterior îndeplinirii condiției, aceasta este valabilă și nu se mai poate cere înapoierea sa;
- drepturile care au fost transmise de creditorul sub condiție suspensivă se vor consolida;
- prescripția extinctivă va începe să curgă de la data la care s-a îndeplinit condiția;
- dacă cel care a înstrăinat bunul sub condiție suspensivă a făcut acte de administrare cu privire la acesta înainte de împlinirea condiției, acestea rămân în ființă;

- cel care a înstrăinat bunul sub condiție suspensivă nu are obligația de restituire a fructelor culese de la acest bun anterior împlinirii condiției.

2. Atunci când nu s-a împlinit condiția, se consideră că actul juridic nu s-a încheiat, neputând produce niciun efect, de unde rezultă următoarele consecințe:

- drepturile pe care le-a constituit debitorul sub condiție suspensivă se vor consolida;
- prestațiile care s-au efectuat în temeiul actului juridic afectat de condiția suspensivă se vor restitui, ca efect al neîmplinirii condiției;
- garanțiile care s-au constituit se vor desființa.

B. CONDIȚIA REZOLUTORIE

1. Atunci când condiția s-a împlinit, actul juridic se desființează retroactiv, de aici rezultând următoarele consecințe juridice:

- prestațiile executate de părți *pendente conditione* se vor restitui;
- drepturile constituite *pendente conditione* de dobânditorul sub condiție rezolutorie se vor desființa;
- dobânditorul sub condiție rezolutorie al bunului va păstra fructele culese *pendente conditione* de la acesta;
- dacă dobânditorul sub condiție rezolutorie a făcut acte de administrare, acestea rămân valabile.

2. Atunci când condiția nu s-a împlinit, actul juridic rămâne valabil ca un act pur și simplu, producându-și în consecință toate efectele specifice.

Deosebiri între termen și condiție

- *condiția* este un eveniment nesigur al actului juridic civil, sub aspectul producerii sale, în timp ce *termenul* este un eveniment sigur ca realizare;
- *condiția* afectează existența actului juridic civil, în timp ce *termenul* afectează doar executarea acestuia;
- *termenul* produce efecte pentru viitor, în timp ce *condiția* produce efecte retroactive (ca regulă).

III. SARCINA

Definiție

Reprezintă o modalitate a actului juridic civil care constă în obligația impusă de către dispunător gratificatului de a da, a face sau a nu face ceva.

Clasificare

1. *În funcție de persoana celui în favoarea căruia se instituie:*

- în favoarea dispunătorului (*de exemplu*, printr-un contract de donație, donatorul stabilește în sarcina donatarului obligația de a-i achiziționa un autoturism);
- în favoarea gratificatului (*de exemplu*, printr-un testament, *de cuius* îi lasă prietenului său o sumă importantă de bani, cu obligația acestuia din urmă de a folosi o parte din bani pentru finalizarea studiilor doctorale);
- în favoarea unui terț (*de exemplu*, în cadrul unui contract de donație, donatorul stipulează obligația donatarului de a-i achiziționa fiului său o garsonieră).

2. *Sub aspectul posibilității aducerii la îndeplinire:*

- sarcina posibilă;
- sarcină imposibilă.

3. *Din punctul de vedere al liceității sale:*

- sarcină licită;
- sarcină ilicită.

Efecte

- sarcina afectează eficacitatea actului juridic civil;
- în caz de neexecutare, dispunătorul sau succesorii săi pot opta între a solicita revocarea actului juridic afectat de sarcină sau obligarea de executare în natură a acesteia.

IV. APLICAȚII

1. Rezolvați următoarele teste grilă:

1. Spre deosebire de sarcină, condiția^[1]:

- a) poate afecta și un act juridic cu titlu oneros;
- b) rezolutorie, chiar dacă ar fi potestativă din partea gratificatului, nu creează nicio obligație pentru acesta;
- c) afectează numai eficacitatea actului juridic.

2. Până la îndeplinirea condiției suspensive^[2]:

- a) dacă debitorul plătește, el este îndreptățit să solicite restituirea plății ca fiind nedatorată;
- b) obligația se poate stinge prin compensație;
- c) nu se produce efectul translativ în cazul actelor juridice translative de drepturi reale.

3. Condiția^[3]:

- a) imposibilă, contrară legii sau bunelor moravuri, dacă este însăși cauza contractului, atrage nulitatea relativă a acestuia;
- b) până la proba contrară, se prezumă a fi rezolutorie, ori de câte ori scadența obligațiilor principale precedă momentul la care condiția s-ar împlini;
- c) este socotită împlinită, dacă obligația este contractată sub condiția producerii unui eveniment într-un anumit termen, iar termenul s-a împlinit fără ca evenimentul să se producă.

4. Este casuală acea condiție a cărei realizare depinde de:

- a) voința uneia dintre părți și de voința unei persoane determinate;
- b) exclusiv de voința uneia dintre părți;

[1] Examen de admitere la Institutul Național al Magistraturii – sesiune august 2013.

[2] Examen de admitere la Institutul Național al Magistraturii – sesiune august 2013.

[3] Examen de admitere în barou – 15.09.2014.

- c) de hazard.
5. Condiția mixtă depinde de:
- a) exclusiv voința debitorului;
 - b) exclusiv voința creditorului;
 - c) voința debitorului sau a creditorului.
6. Realizarea condiției pur potestative poate depinde de:
- a) exclusiv voința debitorului;
 - b) exclusiv voința creditorului;
 - c) voința debitorului sau a creditorului.
7. Este valabilă:
- a) obligația sub condiție suspensivă pur potestativă din partea debitorului;
 - b) obligația sub condiție suspensivă pur potestativă din partea creditorului;
 - c) obligația sub condiție rezolutorie pur potestativă din partea creditorului.
8. În cazul îndeplinirii condiției rezolutorii:
- a) drepturile constituite *pendente conditione* de dobânditorul sub condiție rezolutorie se vor desființa;
 - b) dobânditorul sub condiție rezolutorie al bunului va păstra fructele culese *pendente conditione* de la acesta;
 - c) dobânditorul sub condiție rezolutorie al bunului este obligat să restituie fructele culese *pendente conditione* de la acesta.
9. Realizarea condiției simple potestative depinde de:
- a) voința uneia dintre părți și de o împrejurare exterioară;
 - b) voința uneia dintre părți și voința unei persoane nedeterminate;
 - c) voința uneia dintre părți și voința unei persoane determinate.

10. Condiția rezolutorie este:
 - a) un eveniment viitor și sigur ca realizare de care depinde desființarea obligației;
 - b) un eveniment viitor și nesigur ca realizare de care depinde eficacitatea obligației;
 - c) un eveniment viitor și sigur ca realizare de care depinde eficacitatea obligației.
11. Condiția suspensivă este:
 - a) un eveniment viitor și sigur ca realizare de care depinde desființarea obligației;
 - b) un eveniment viitor și nesigur ca realizare de care depinde eficacitatea obligației;
 - c) un eveniment viitor și sigur ca realizare de care depinde eficacitatea obligației.
12. Spre deosebire de termen, condiția:
 - a) produce de regulă efecte retroactive;
 - b) produce efecte pentru viitor;
 - c) este un eveniment sigur ca realizare.
13. În funcție de persoana în favoarea căreia se instituie, sarcina poate fi:
 - a) în favoarea dispunătorului;
 - b) în favoarea gratificatului;
 - c) exclusiv în favoarea unui terț.
14. În cazul unei obligații afectate de o condiție rezolutorie^[1]:
 - a) *pendente conditione*, creditorul poate cere executarea obligației, iar prescripția extinctivă începe să curgă;
 - b) *eveniente conditione*, în cazul actelor cu executare succesivă, ca regulă, acestea se desființează cu efect retroactiv;

[1] Examen de licență – Facultatea de Drept, Universitatea din București – 19.06.2013.

c) *eveniente conditione*, dobânditorul sub condiție rezolutorie trebuie să restituie fructele culese înainte de împlinirea condiției.

15. Condiția^[1]:

- a) pur potestativă din partea celui care se obligă este supusă nulității;
- b) ilicită atrage întotdeauna nulitatea absolută a contractului în care este stipulată;
- c) poate afecta și actele juridice cu titlu gratuit.

16. Spre deosebire de termenul suspensiv, în cazul termenului extinctiv^[2]:

- a) prescripția începe să curgă de la împlinirea termenului sau, după caz, de la data renunțării la beneficiul termenului stabilit exclusiv în favoarea creditorului unei obligații de a face;
- b) evenimentul viitor pe care părțile îl consideră ca fiind termen, poate avea o dată de împlinire necunoscută la momentul încheierii actului juridic;
- c) la împlinirea acestuia, obligația se stinge.

17. În cazul condiției suspensive a cărei realizare depinde de voința creditorului^[3]:

- a) dacă debitorul plătește înainte de împlinirea condiției, nu va putea cere restituirea plății;
- b) obligația asumată este valabilă, chiar dacă realizarea condiției nu depinde și de un element exterior voinței creditorului;
- c) prescripția extinctivă va începe să curgă de la momentul încheierii actului juridic.

[1] Examen de licență – Facultatea de Drept, Universitatea din București – 20.06.2014.

[2] Concurs de admitere la INM – 5 iulie – 27 octombrie 2016.

[3] Examen de primire în profesie ca avocat stagiar – 12 septembrie 2016.

18. Îndeplinirea condiției rezolutorii^[1]:

- a) în lipsa unei stipulații contrare, nu are efecte asupra prestațiilor executate în baza unui contract cu executare succesivă;
- b) nu are efecte asupra posibilității de a renunța la condiție;
- c) produce efecte retroactiv, din momentul încheierii contractului, dacă din voința părților, natura contractului ori dispozițiile legale nu rezultă contrariul.

19. În cazul obligației afectate de o condiție suspensivă^[2]:

- a) dacă debitorul execută obligația înainte de îndeplinirea condiției, acesta este îndreptățit, chiar și după îndeplinirea condiției, să ceară restituirea plății ca fiind nedatorată;
- b) creditorul nu poate cere executarea obligației înainte de îndeplinirea condiției;
- c) eficacitatea obligației depinde de un eveniment viitor și sigur ca realizare.

20. În cazul condiției suspensive a cărei realizare depinde de voința creditorului^[3]:

- a) condiția se consideră îndeplinită dacă debitorul împiedică realizarea ei;
- b) obligația asumată este valabilă, chiar dacă realizarea condiției nu depinde și de un element exterior voinței creditorului;
- c) prescripția extintivă va începe să curgă de la momentul încheierii actului juridic.

[1] Examen de admitere la INM – 03 septembrie 2017.

[2] Examen de admitere la INM – 09 septembrie 2018.

[3] Examen de primire în profesie ca avocat stagiar – 03 martie 2019.

21. Nu produce niciun efect^[1]:

- a) obligația asumată sub condiție suspensivă pur potestativă din partea debitorului;
- b) obligația asumată sub condiție suspensivă pur potestativă din partea creditorului;
- c) obligația asumată sub condiție rezolutorie pur potestativă din partea creditorului.

22. Până la realizarea condiției suspensive^[2]:

- a) dacă debitorul execută prestația, poate cere restituirea acesteia;
- b) obligația se poate stinge prin compensație;
- c) în lipsă de stipulație contrară, în actele translativă de proprietate cu privire la un bun individual determinat, riscul pieirii fortuite a bunului îl suportă debitorul obligației de predare.

2. Spețe

I. X a dăruit lui Y o sumă de bani cu obligația acestuia din urmă de a-și plăti studiile la o facultate privată. Y nu s-a înscris la facultate și a investit banii într-un autoturism. X consideră că Y s-a îmbogățit fără justă cauză și ar dori să i se restituie suma. Ce consultanță juridică îi dați lui X?^[3]

- a) cererea de restituire pentru îmbogățire fără justă cauză nu poate fi admisă;
- b) X are dreptul să ceară rezoluțiunea darului manual pentru neîndeplinirea obligației de către Y;
- c) dacă Y nu și-a îndeplinit sarcina la care s-a obligat, X are dreptul să ceară fie executarea sarcinii, fie revocarea darului manual.

[1] Concursul pentru dobândirea calității de notar stagiar – 21 ianuarie 2022 – <http://www.institutulnotarial.ro/site/wp-content/uploads/img-121145717.pdf>.

[2] *Ibidem*.

[3] Examen de primire în profesie ca avocat definitiv – 15.09.2014.

II. Arătați motivat dacă produce efecte juridice clauza stipulată într-un contract de donație, având următorul conținut „Sub sancțiunea restituirii imobilului donat, eu, donatar, mă oblig să nu solicit în viitor, independent de situațiile survenite ulterior încheierii prezentului contract, revizuirea obligației mele asumate prin contractul de donație de a construi, în termen de trei luni de la decesul donatoarei, un monument din marmură roz în amintirea acesteia din urmă”^[1].

^[1] Examen de absolvire a Institutului Național al Magistraturii – 2020.